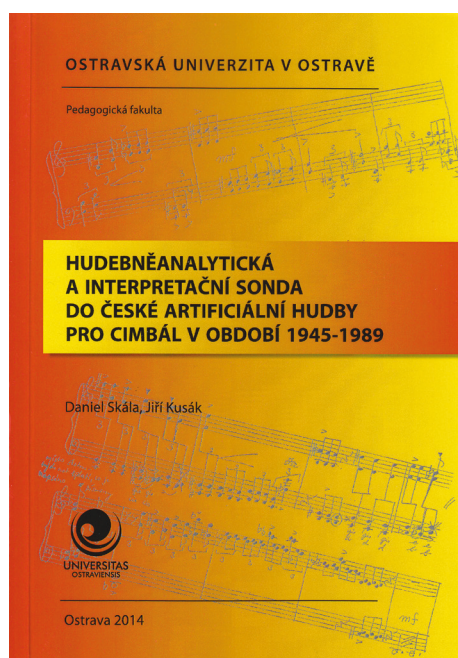

Daniel Skála – Jiří Kusák: *Hudebněanalytická a interpretační sonda do české artificiální hudby pro cimbál v období 1945–1989*

DAVID KOZEL

Předkládaná monografie se svým zkoumáním české artificiální hudby pro cimbál zaměřuje na problematiku, jejíž komplexnější muzikologické řešení doposud postrádáme. Byť se svým rozsahem a vlastním účelem vstupního vhledu text nepokouší o komplexní a vyčerpávající zpracování vymezeného tématu, představuje jako celek první souhrnnější reflexi, o kterou se lze v budoucnu opřít při dalším rozvoji bádání v oblastech relačních problémů hudebněhistorických, hudebněanalytických či hudebněinterpretačních. Tvorba českých skladatelů pro v obecném povědomí typicky folklorně orientovaný nástroj je u nás reflektována okrajově, a to v kontrastu s obdobnou situací v zahraničí – navzdory jasné existenci hodnotné hudební tvorby. Takto úzce a specificky modelované téma s sebou přirozeně přináší řadu nejen metodologických a odborných nástrah, jde o autorskou kompetentnost vyžadující kromě obligátního teoretického a analytického vybavení také nezprostředkovanou a odbornou orientaci v interpretační praxi ve smyslu výkonného umění. Daniel Skála je nejen vynikajícím hráčem na cimbál, ale také skladatelem, pedagogicky působí na Janáčkově konzervatoři a gymnáziu v Ostravě. Monografie částečně vychází z jeho disertační práce *Cimbál v české artificiální hudbě 20. a 21. století*, obhájené na katedře hudební výchovy Pedagogické fakulty Ostravské

univerzity v Ostravě v roce 2013. Školitel Jiří Kusák ze zmíněného vysokoškolského pracoviště se dlouhodobě zabývá mj. hudební folkloristikou, etnickou hudbou a hudební regionalistikou, je spoluautorem recenzované knihy, k jejímuž textu lze z výše uvedených důvodů přistupovat s odbornou důvěrou.

Zvolené časové rozpětí let 1945–1989 není zvoleno pouze s ohledem na čitelné historické a společenské mezníky české hudební kultury, ale mj. souvisí s vlastními instituci-

onálními podmínkami výuky hry na nástroj a vývojem skladatelské základny. Česká (resp. československá) umělecká tvorba pro cimbál totiž skutečně spadá až do 2. poloviny minulého století z důvodů skladatelského osamostatnění se od okruhu repertoáru lidové hudby a zacházení s cimbálem jako koncertním nástrojem původní umělecké hudby se schopností nést nové výrazové, strukturní a technické požadavky skladatelského vyjadřování. Dalšími ovlivňujícími faktory jsou zahájení výuky hry na cimbál na Státní konzervatoři v Praze v roce 1951 díky zakládajícím aktivitám Alberta Peka (1893–1972) a v roce 1951 na Vyšší hudební škole v Kroměříži zásluhou Vojtěcha Brady (1911–1983). Jak známo, i přes toto dlouhé a plodné období se v České republice prozatím nepodařilo zajistit systematické vysokoškolské studium cimbálu, což lze vnímat jako markantní dluh.

Monografie je strukturována do pěti logicky na sebe navazujících kapitol, přičemž rozsahový i obsahový akcent je položen na kapitoly věnované analýzám vybraných skladeb a jejich interpretaci. Úvodní kapitola představuje stručnou kontextualizaci tématu z pohledu hodnocení dosavadního hudebněvědného výzkumu (charakteristicky jsou zde zastoupeny kromě monografií, dílčích studií a lexik také diplomové práce), historického nástinu české umělecké hudby pro cimbál, organologických souvislostí. Jako přínosné zde můžeme označit drobné medailonky vybraných pedagogů, interpretů a skladatelů vytvářející potřebnou osobnostní paletu pro další orientaci, ale i axiologický aspekt. Kromě A. Peka a V. Brady jsou zde zastoupeni: Helena Červenková (1937), Kateřina Zlatníková (1939–2013), Ludmila Dadáková (1940), Jan Kapr (1914–1988), Jaromír Dadák (1930) a Jarmila Mazourová (1941). Autoři monografie zdůvodňují svou selekci (s. 14) kritériem odbornosti a renomé osobností sledovaného období a jejich přínosu pro rozvoj umělecké hudby pro cimbál v rovině pedagogické, interpretační, skladatelské, popularizační a propagátorské. Kromě těchto osobností

jsou alespoň výčty zmínění další skladatelé a jejich tvorba pro cimbál v případě Milošava Ištvana (1928–1990), Václava Kučery (1929), Aloise Háby (1893–1973), Viktora Kalabise (1923–2006), Marka Kopelenta (1932), Ivo Jiráska (1920–2004), Arnošta Parsche (1936–2013) ad. Zde již čtenář po-
 cituje absenci prezentace širšího skladatelského kontextu a tvorby pro cimbál s detailnějšími komentáři, komparací (i tvorby pro jiné nástroje či nástrojová seskupení) a syntetickým hodnocením, ale vzhledem k užšímu zaměření publikace jako sondy do zvolené problematiky je to pochopitelné. Dominantní náplň publikace představují tři analýzy sólových skladeb v samostatných kapitolách – Jan Kapr: *Sonata per cimbalon* (1968), Jaromír Dadák: *Sonáta pro cimbál* (1980) a Jarmila Mazourová: *Tři metamorfózy pro cimbál* (1987). Skladby byly vybrány na základě vysoké míry reprezentativnosti literatury pro cimbál, ale také variability skladatelského přístupu a s hodnotovým aspektem (s. 5, 102), což lze potvrdit prokázáním možností cimbálu v rozličných stylových a kompozičních oblastech. U Kapra jde zvláště o sólový aspekt jeho *Sonaty*, využívá možností tzv. Nové hudby, atonalitu, dodekafonii, ale i minimalistické a aleatorické prvky. Dadákova *Sonáta* poukazuje na skladatelovu detailní znalost nástroje, pracuje s volnou dodekafonií, ale také tonálními prvky a jako jediný prezentovaný autor tuto oblast inovativně spojil s implementací prvků lidové hudby v podobě využití metrrytmických momentů lidových tanců Moravy a Slezska. *Tři metamorfózy* Mazourové mj. prezentují specifika hudebního vyjadřování skladatelky na příkladu programního rámce skladby. Ve vlastních analýzách autoři metodologicky použili modifikovaný postup parciální analýzy, která ve své tradiční podobě, tj. postupná deskripce a rozbor více či méně izolovaných jednotlivých složek a stránek hudby, je již překonaným a de facto školským způsobem rozboru. Každá skladba je autory analyzována z hlediska formy (zde jdou do detailní mikroúrovně), melodiky a vertikality, kine-

tiky, zvukového aspektu a dynamiky. Po této posloupnosti se ke skladbě navrací v detailnější hudebněanalytické subkapitole, kde se věnují jednotlivým větným nebo formovým částem, zohledňují především skladatelskou práci s hudebními myšlenkami, rozvrstvení horizontální a vertikální složky hudby, intervalovou preferenci a charakterizaci souzvukové složky. V souhrnu je nastíněn postup možnou cestou k překonání schematismu parciální analýzy. Částečně upozaděno zde zůstává zohlednění tektoniky jako logiky výstavby celku kompozice v syntéze se složkami a stránkami hudby a jejich autorskou typizací (např. zamezení pouhé deskripce dynamického průběhu analýzou vztahu s tektonikou).

Závěrečná kapitola nesleduje pouze hudebněanalytický pohled, ale zohledňuje interpretační hledisko všech tří skladeb. Metodologicky jde o třetí úroveň analytického pohledu, tj. parciální analýzu, hudebněanalytický pohled, interpretační analýzu. Obsah kapitoly demonstruje zvukové možnosti cimbálu, problémy hráčské techniky jako arpeggio, přírazy, tremolo, pizzicato,

pedalizace. Pozornost je v neposlední řadě věnována problémům realizace notového zápisu interpretem, z čehož lze vysledovat i rozdílný přístup skladatelů k detailizaci zápisu, vedoucí k precizaci provedení nebo ponechání jisté interpretační volnosti hráče. K tomuto dodejme, že publikace je bohatě doplněna notovými příklady, jež jsou, vzhledem k vydavatelské praxi doby a obtížím s vydáváním literatury pro cimbál, v rukopisné podobě skladatelů.

Text práce je psán terminologicky jednotným způsobem, pozitivně působí také grafická ucelenost a přehlednost, přítomen je jmenný rejstřík. Dle informací v poznámce na s. 14 autoři chystají pokračování monografie k české umělé hudbě pro cimbál po roce 1990. Přínos vydané práce můžeme spatřovat zvláště ve vstupní sondě do doposud neuchopeného tématu s přidanou hodnotou interpretační analýzy. Text by potenciálně mohl přispět k systematictějšímu výzkumu v oblasti literatury pro cimbál a zároveň podnítit častější obecnější reflexi nástroje a tvorby pro něj v domácích muzikologických výstupech.

PhDr. David Kozel, Ph.D., katedra hudební výchovy, Pedagogická fakulta, Ostravská univerzita v Ostravě, Fráni Šrámka 3, Ostrava – Mariánské Hory, 709 00
david.kozel@osu.cz

b